

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal: **Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.**
 Budapest, VI. Váczi körút 23
 hova minden küldemény intézendő.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—
 Félévre . . . . . 4 »—
 Negyedévre . . . . . 2 »—
 Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom: A muszka üldözések. Palágyi Lajostól. — A zsidó törzs a magyar közmondásokban. IV. Irta: dr. Jellinek Adolf. — Sabbatai Zevi — Keresztény hang. — Dr. Joel Mózes. — Antológia a zsidó klasszikus költőkből. Irta: Makai Emil — A kivételes zsidó. — Zsidó magyar írók és tudósok. V. (Mezei Ernő). Szerkeszti: dr. Feleki Sándor A kiházasítók. Humoros lengyel-zsidó elbeszélés. — Előfizetési felhívás. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetések.

Naptár: Vasárnap (1890 november 9) 5651. Chesvan hó (29 napos) 26-ika. Hétfő 27-ike. Kedd 28-ika. Szerda 29-ike.

Csütörtök **Kiszlév** hó (29 napos) 1-je. Ros-Chódes. Péntek 2-ika. Szombat 3-ika. Hetiszidra Tóldósz

A muszka üldözések.

Ha egy beteg, elnyomorodott, kétségbeesett alakot látunk az utcán és egy trabális, durva, hat láb magas óriás döngeti, ütlegeli, kínozza azt a szerencsétlen, szánalmas nyomorultat: nem vagyunk emberek, ha e látványon meg nem indulunk. Csak nem hagyjuk szemünk látára halálra kinezni a szerencsétlent. Micsoda elvadultsága az erkölcsöknek, mily páratlan lelki sülyedség kell ahoz, nem csak meg nem indulni a halálosan kinzottnak sorsán, hanem még ott csapatosan meg is állani és gyönyörködni vergődésében.

Europa, Europa számos állama, nemzetisége, népe nyugodtan szemléli, hogy az a durva, lelkelen orosz hatalom, mely együtt jár a butaság és a fanatismussal, mint akarja az oroszországi zsidókat, kiknek száma 4—5 millióra rug, kiirtani; micsoda elvadultsága a közszellemnek és a közmívelődésnek, hogy ezt egy, magát civilizáltnak mondó földrész ilyen nyugodtan, minden felindulás nélkül végig élvezi!

Nem kell ahoz jó embernek lenni, hogy részvét gerjedjen fel szivünkben; csak embernek kell lennünk. Elvégre szemünk látára kínoznak annyi millió embert. Ha fülünket bedugnók is, meg kellene hallanuk a jalkiáltást,

oly közel történnek az iszonyatosságok. Nem kell ahoz zsidónak lenni, hogy az orosz zsidó hitsorsosok sanyargattatása részvét, izgalom, felháborodás, méltatlanság és végül vad harag érzetét ébressze fel szivünkben, csak embernek kell lenni.

De mikor oly sok az emberi forma s oly kevés az ember!

Ha akadna is oly eldurvult csőcselék, mely nyugodt szemmel nézné az utcán, mint ől meg egy erős lény egy gyöngye teremtményt, ha oly elvetemült nézőközönség kerülne is elő valahonnan, — bizonyára hatóság venné oltalma alá, a védtelent. Mert hisz azért állt ott össze emberek lömege társasággá, hogy egymást kölcsönös oltalomban részesítse.

Furcsa okoskodás lenne az, mely mondaná: a hatóságnak, vagyis az egyetemességnek semmi köze a két lény »birkózásához.« Ez privát ügy, ezt végezze el a két fél, mert nem szabad az egyéni szabadság szent elvébe avatkoznunk s néznünk kell, hogy egy brutális ficzko az egyéni szabadság szent nevében miként teszi lábát egy gyenge védtelennek nyakára.

A népek, nemzetek nagy társaságában csak azok az erkölcsi törvények dominálnak, melyek az egyének társadalmában. S Europa népei, melyek nyugodtan nézik a vérlázító baromi üldöz-

tetéseket, mikben az orosz zsidók részesülnek, semmiben sem különböznek attól a plebstől, mely az utcán gyönyörködik egy halálrakinzás látványosságában.

De hát mindent el lehet tagadni s egyszerűen azt lehet mondani, hogy az orosz zsidókat egyáltalán nem üldözik; ily becstelen eltusolásra születtek a félhivatalosok. De, kérjük, nem üldözés-e, ha iskolákból kizárják; nem üldözés-e, ha a helységéből egyszer kimozdult zsidót vissza nem eresztik saját házába; s nem üldözés-e, ha a külföldről haza tolonczolt zsidó menekültet Szibériába deportálják?!

Oroszországban most a bűnök bűne zsidónak lenni. A zsidó az áldozat, melynek lakolnia kell. Egy birodalom forrong. Egy birodalom népei elégedetlenek egy fél örült uralkodó és szolgáinak üzelmeivel. A lelkek szabadulni akarnak a nyomasztó orthodox s a vakmerő önkényuralom alól. A szabadság eszméi terjednek s a nép minden rétege elégedetlen. Itt csak nagy érvágás segít s a vér, mely most elfolyik, zsidó vér. Hogy a sülyedő hajót megmentsek, a zsidókat kidobják a tengerbe. Az elégületlenségnek hadd legyen min kitölteni boszuját! Ha mindenki a zsidót üldözi, senkinek sem fog eszébe jutni, hogy

mást is lehetne ütni. És mily könnyű fölébreszteni a vallási fanatizmust a keleti vallás, a keleti egyház bigottságában nevelt tömegek között!

S vajjon — fogják kérdezni, mit tehet ilyen körülmények között Europa? hogyan avatkozhatik Oroszország belügyeibe?

Igaz, hogy minden ember azt csinálhatja házában, amit akar; de szomszédja még sem nézheti nyugodtan, ha éppen saját házát felgyujtaná. De sőt azt sem tűrheti egy szomszéd, hogy a másik házból egész nap halálra kinzotnak jajgatása hallassék át. Mert meg vannak ám a nemzetközi életnek is a maga közrendészeti törvényei.

Csakhogy az államok idő folyamán vénültek s mint a vének, önzökké lettek. Ma csak primitív önérdék képes egy államot actióra bírni. Iskoláiban azt a humanizmust veri a gyermekek fejébe, melyet maga soha nem követ. Öt darab elrabolt birkájáért képes lenne egy állam egész komoly ügyet csinálni; de öt millió üldözött ember érdekében még szavát sem emeli fel. Ide jutott a civilizáció tizenkilencz századdal a kereszténység megalapítása után.

De mit csodálkozunk az államok ilyenén lelketlenségén, hisz azok, kiknek mint legköze-

A zsidó törzs magyar közmondásokban.

Irta: Dr. JELLINEK ADOLF

bécsi hitszónok.

IV.

A divathölgy.

«Zsidó asszonyon mindig fityeg valami.»

A magyar nép ajka kevés szóval, rosszakaratu csipkelődés és kesernyés gunyolódás nélkül lobbantja a zsidó asszonyok szemére, hogy a divat és ékszerek iránt nagy bennök az előszeretet, meg hogy rajtuk valami aranyból vagy drágakőből való csillogó jószág mindig ott fityeg. Ezt az előszeretetet bizonyítja a történelem, és a «toilet asztal előtt ülő héber nő» a régisógtannak sűrűn ismerttetett tárgya.

A jeruzsalmi szép nemnek ékszereiről már Jezsaiás próféta is nagy részletességgel számol el. A misna kénytelen volt törvényileg megszabni, hogy a jámbor zsidónő szombat napján miféle czifraságokkal ékeskedhetett. Az asszonyok tolettszükségleteire való tekintetből a talmud azt ajánlja, hogy több fordítandó a ruházatra, mint az élelemre. Salomo *Alemi*, a spanyol zsidókról írt életképében így jellemzi a férfiakat: A feleségeiket meg a leányaikat, mint megannyi fejedelem-

nőt, ruházzák, úgy hogy gazdagon felékitve járnak-
kelnek, csillogva az aranytól ezüsttől, gyöngytől és ékszerektől.

És a divathölgyekre vonatkozó szemrehányásnak nem kis részére szolgálnak rá a zsidó férjek, akiknek — bár maguk egyszerűen öltöznek, sem kezükön, sem mellükön nem viselnek brillánsokat — mégis inyökre van, ha feleségeik és leányaik selyemben és bársonyban, nagy gyöngyökkel és még nagyobb drágakövekkel meg-
rakva, másokat felülmulnak.

Ha a zsidó kereskedő valami kereskedelmi ügyletet szerencsésen nyélbe ütött és lelkét eltölti az öröm, avval kezdi örömeinek nyilvánítását, hogy feleségét valami szép ékszerrel biztatja. Bizony, ha a menyecskék tudnák, hogy a zsidó törvények és a zsidó szokások mennyi alkalmat nyujtanak a ruha változtatására és ennél fogva új ruhák beszerzésére — egytől-egyig Czionnak jámbor leányaivá lenne valamennyi. Egy ilyen fiatal, szemrevaló, imádságosszájú menyecske a következő vallásos és ájtatos beszéddel üdvözölhetné férjét:

«Kedves férjemuram. Már csak muszáj megváltoznia a világ sorjának, hogy a mi fiatal asszonyaink egészen el ne szakadjanak a zsidóságtól és újra meg-

lebbi rokonoknak első sorban kellene feljajdulniok, az Europa különböző államaiban élő zsidóknak szívét sem lázította még fel eléggé a durva zsarnok vad kegyetlensége. Ments Isten, hogy valamelyik zsidó országgyűlési képviselő szóba merné hozni a parlamentben az orosz testvérek helyzetét. Mert a mi zsidó országgyűlési képviselőink, valamint egyéb tényezőink, igen tapintatosak, roppant tapintatosak.

Palágyi Lajos.

Keresztény hang.

Bréma városának nagybirü ev. lelkésze, dr. Schwalb Móricz, dr. Kroner Fülöphez, Berlin egyik rabbijához, a fenti tárgyról egy levelet intézett, melyet kiváló érdekességénél fogva szösz szerint reprodukálunk.

»Igen tisztelt Uram!

A »Nationnak« okl. 4., 11. és 18-iki legutóbbi három számában e czímen »Az anyóka zsidói« (Mütterchens Juden) három czikket olvastam. Az »anyóka« a »szenta Oroszország. A módot, melylyel különösen az utóbbi 9 esztendő óta zsidáival elbánik — ámbár, amint ön tudja Izrael sorsa iránt mindig érdeklődtem — csak kevésbé ismertem. Az 1881-ben az orosz hatóságok tudtával és minden valószínűség szerint, ha nem is hivatalos, de felsőbb parancsok és

kívánságok folytán létesült rémtettek kiterjesztéséről és rettenetes voltáról fogalmam sem volt. Bizony ki-mondhatatlanul megütődtem, hogy e büntetlekről, modern emberlétemre, alig volt fogalmam. Az igaz, hogy csak néhány ezer embert gyilkoltak meg, csak három milliónyi értékű zsidó vagyont égettek fel és tettek tönkre. Marad az anyóka házában még vagy négy milliónyi zsidó. Ezek most felerészben vagy ottthon vesszenek éhen, vagy a koldusbot után nyulván, idegenbe vándoroljanak. Embertársaink közül két milliónyt fenyegethet ez a sors az üdvösségnek 1890-ik esztendejében! Engem lángoló harag és mély aggodalom fog el, ha erre gondolok.

De, tisztelt uram, mit cselekesznek az önök emberei, mit tesznek önök és pályatársaik, hogy ezeken a saját szegény testvéreiken segítsenek? Nekem úgy tetszik, hogy ezen lehető legnagyobb szükség ellátására zsidó részről a lehető legnagyobbnak kellene történnie. Talán lehetne a művelt világ minden országában, mindenütt ahol a szó és írás nincs megnyűgözve, egy nagy mozgalmat megindítani, elképedést, szégyent és szánalmat ébresztetni mindenütt. Talán lehetne az anyóka hatalmas férjét, a minden oroszoknak atyját, egy milliónyi kortársunk nevében vagy, aláírt nevével ellátott felirattal zsidó alattvalói iránt emberségesebb bánásmódra hangolni.

térjenek a vallásos szellemhez. A konyhától nem várható ez a hatás, mert az ételek bevásárlását és elkészítését a szakácsnékra bizzák, kik ugyan nem mindig értenek a bötüvetéshez és olvasáshoz, hanem a számoláshoz a saját javukra annál inkább. A héber imákhoz mi asszonyok sem igen konyitunk, sőt az olvasásukkal is alig birkozunk meg. Ez még megbocsájtható. Nekünk francziát kell tanulnunk, olaszul és angolul kell magolnunk, hogy a rövid esketési czeremonia után hosszú nászutazásra kelhessünk Olaszföldre, Franciaországba és Angliába. Minket, asszonyokat, csak egyetlen gyakorlati módon lehet a zsidóság számára visszahódítani, t. i. a talmud azon meghagyása által, hogy a szombatot és ünnepnapokat szép ruhákkal ünnepeljük és tüntessük ki. Ó én lelkem férjemuram! Én a mi új és jámbor toilettjeink számára egy egész «Sulchan Aruch»-ot tartok készenlétben. Van olyan szombat, melyen a toráhból a fél ezüst sekelről olvasnak egy egész fejezetet. Milyen jól illenek ehez a jeles szombathoz valami ezüsttel áttört ruha! A purim ünnepe előtti egyik szombaton a vérszomjas Amalekről szokás megemlékezni: bizony én eme másik jeles: ombat megünneplésére tulipiros, esipkével diszített uhát választanék. A páska ünnep előtt a toráhból

való felhívásokkal a tisztító hamura és az ujholdra hívják fel figyelmüket; az egyik szombatra én halvány hamuszürke, a másakra halványsárga ruhát ajánlanék. A laska ünnepére zöld, pünkösd napjára Sinai-színű, vagy sötétszürke, sátoros ünnepekre eszrog, vagy narancsszínű ruha illenék legjobban: az ujév és engesztelő ünnepnapokra — hogy kissé konzervatívaknak tessünk — megmaradnánk a régi fehér szín mellett. Igen, én megvallom őszintén, hogy e két utóbbi ünnepet különösen sokra becsülöm, mert a fehér ruhában mindig nagyon jó festek. Chanuka ünnepére régi nemzeti színünket, az égszínkéket, választanám; purimra pedig a halványzöldet, hogy Eszter királyné arczbőrére emlékeztessenek. Lelkem jó uram, ez az én Sulchan-Aruchom; szingazdag paragrafusai utján sikerülni fog, hogy a zsidóság pásztorai és vezetői minket, fiatal asszonyokat selyemszövetekbe öltöztetve és néhány csillogó csecebecsével felékitve apáink vallása iránt újra fellelkesítsenek. Ha nézetemben osztoloz, akkor érvényesítsük a fiatal rabbikra való befolyásunkat, hogy az új női Sulchan-Aruch szentesítésére új zsínatot hívjanak egybe . . . Dixi et animam meam salvavi.

(Folytatása következik.)

Azon esetben, ha Oroszországban ezen módok közül egyikkel sem lehetne a bajon segíteni, — azt vélem, a **szerepet** egy csodájának **kellene** megtörténnie. **Minden**, akár teljes, akár csak korlátozott szabadságban élő zsidónak kötelessége volna, olyan keményen és olyan elviselhetlenül elnyomott testvérei számára megszerezni a módot, hogy **másutt megtelepedhessenek**. Semmiféle áldozatot sem volna szabad túlzottnak tartani, és egyik sem lehetne az Isten előtt tetszetősebb és az áldozókra nézve üdvözítőbb.

Gyors kézzel írom önmek, tisztelt uram, csordulig telt szívem befejezelen gondolatait. Lásson utána, hát ha kinzott embertársaink javára fordilhalja.

M. Schwalb m. p.«

Dr. Joel Mózes.

A zsidóságnak, a zsidó tudománynak hallottja van. Folyó hó 3-án éjjel örök nyugalomra tért Dr. Joel Mózes, a boroszlói hitközség rabbija,

Sabbatai Zevi.

(Folytatás.)

A tetszés, melylyel *Mardochai* szónoklatait fogadták, fölébresztette benne az önbizalmat és profétának hirdette magát. Szóban és írásban hajtogatta a kismártoni predikátor, hogy Sabbatai Zevi volt az igazi Messiás, akinek felsőbb mistikus rendeltetés folytán szükségszerűleg törökké kellett lennie. Azt a szójárást, melyet a sabbatiánus vezérek Náthán és Cardozo tettek hangzatossá, ő is kihasználta. Sabbatai állítólagos halálának harmadik évfordulóján — mert tényleg nem is halt meg — meg fog nyilatkozni és keresztülviszi a megváltás munkáját. Előjelei ennek az üldöztetések, melyeknek a zsidók rövid egymásutánban Spanyolországban (Orania) és Franciaországban kitéve voltak. Mardochai a Németországban akkor pusztított marhavészt is előjelnek hirdette. A magyar, morva és eseh zsidók ezen sabbatiánus szónoklatokat nagy ajtatossággal hallgatták. A kabbalistikus szédelgés anynyira eltompította gondolkozási képességüket, hogy a zsidóságtól elszakadt messiácon meg sem is ütődtek.

De Mardochai még tovább ment az ő bolondságaival; saját magát hirdette a Dávid házából származó megváltónak és azt állította, hogy Sabbatai Zevi ő benne támadt fel, mert gazdagsága miatt ő a saját személyében nem volt képes a megváltás munkáját

annyi híres rabbi tanítója, a német zsidóság egyik büszkesége, disze. Frankl Zachariás halála óta a mostaninál nagyobb veszteséget alig szenvedett a zsidó irodalom; azért érthető az általános gyász, mely különösen az elhúnyt tudós hazájában a zsidó tudomány munkásain erőtvett, és a melyben hiven osztozkodnak, mondhatni, az egész világ modern zsidó tudósai. *Negyvenkét* zsidó bölcsészeti, történeti és rethorikai munkával ajándékozta meg irodalmunkat, pedig — fájdalom! — csak 66 évig élt. És munkái közt nem egy volt, mely nevét hallhatatlanná tette a zsidó bölcsészetben és történelemben*)

*) Nevezzük itt a következőket:

Zur Genesis der Lehre Spinozas (1870.)

Spinozas theologisch-politischer traktat auf seine Quellen geprüft. (1870)

Levi ben Gerson als Religionsphilosoph. (1862)

Don Chasdai Creskas religionsphilosophische Lehren nach ihren geschichtlichen Einflüssen dargestellt. (1866)

Der Einfluss Maimonides's auf die Philosophie des Mittelalters. (1867)

Religionsphilosophise Zeitfragen. (1876)

Über die Bücher Sifra und Sifre. (1873)

Gutachten über den Talmud. (1877)

Die ersten Jahrhunderte der Christenheit (1879)

keresztülvinni. A messiásnak szegénynek kell lennie; ép ezért ő, a szegény és az elkinzott, az igazi megváltó. Ezt a sok bolondságot mind tetszéssel fogadták. Az olasz zsidók ünnepélyesen meghívták a magyar messiást, és ő követte a meghívást. Mózes Zacut iskolájának olasz kabbalistái, *Abrahám Rovigo* és *Benjamin Kohen*, reggiói rabbik, rajongással csüngtek rajta. Modenában és Reggióban örömrivalgással fogadták. Pötyögetett valamit azon feladatáról is, hogy a megváltói előkészületek meglétele végett a vétekbe sülyedt városba, Rómába, kell mennie. Arezátlantul jelezte azt is, hogy külsőleg talán keresztény csuhába kell bujnia, aminthogy Sabbatai Zevinek is fel kellett öltönie a török ruhákat.

A gondolkodó olasz zsidókat a zsidóságnak egy füst alatt való elismerése és megtagadása gondolkodóba ejtette eme két kulaesos eszevezettség felett; bolondnak tartották őt, de a benne hívők megakadályozták, hogy ellene valamit tehessenek.

Azonközben, ugy látszik, néhány zsidó besugta viselt dolgait a római inquisitionnak; ezért néhány olasz pártfele maga tanácsolta neki, hogy hagyja el Italiát. Így került újra Csohországba, de itt sem tartatván, magát Lengyelországba vándorolt. Itt, ahova Sabbatairól és a sabbatiánusokról csak kevés hír jutott el, ugy tetszik, sok hívőre tett szert. Azonban azt is beszélnek, hogy teljesen örületbe esett. Hanem ez

Dr. Joel a boroszlói szemináriumon, megnyitásától egész 1863-ig, (a midőn ugyanis a boroszlói zsidó hitközség — Berlin után a német birodalom legnagyobb hitközsége — rabbijává választotta), a vallásbölcészlet és a rethorika tanára volt, a hol Frankllal és Grätzzel együtt azt a híres triumvirátust képezte, melyre a németországi zsidóság a hatvanas évek kezdetén lefolyt fontos zsidó mozgalmakban oly büszkén utalhatott. Joel egy egész papi generációnak volt a tanítója, melynek soraiból nem egy vált ki már, ki a zsidó irodalomban fényes névre lett szert, nem egy ki országos hírvé lett. Tanítóját, atyai barátságát vesztette benne Dr. *Kohn* Sámuel, pesti rabbi és a magyar zsidók történetének megírója, *Güdemann* bécsi, *Perles* müncheni, *Rabner* magdeburgi, *Goldberg* budai, *Szidon* verseczi rabbi, és még nagyszámu zsidó pap, kik mesterekké lettek a zsidó tudományok szent mezején, de a kik azért elévülhetetlen kegyelettel és kiolthatatlan hálával és szeretettel csüngtek nagyhirű tanítójukon.

Dr. Joel élén állott a 60-as évekbeli reform-

mozgalmaknak, de elítélt minden szélsőséget, a minék első sorban köszöni a német zsidóság, hogy a minden határon tuicsapongó Geiger-féle irány egyenesen hajótörést szenvedett. Joel, a reformator, valóságos hadjáratot indított Geiger ellen és a győzelem a mérsékeltébb, azaz a Joel-féle irányé lett, mely a boroszlóiak nagy halottjának valóban nem utolsó érdeme.

Temetése, melyről csak később hozhatunk hírt, f. hó 6-ikán folyt le a német zsidóság mély gyászsa közepette.

Anthologia a zsidó klasszikus költőkből.

I.

A spanyol korszak zsidó költészetéről.

Letűnt idők emlékei sárguló leveleken, egy maroknyi nép rajongó hitéről, csodás eszméiről regélnek. A középkor ködös századaiban, messzire szakadva ős hazájuktól, a spanyolhoni zsidók nem szüntek meg egész lélekkel csüggni Izrael hagyományos multján, mely szívüket büszke önérzettel töltötte el, mely a kétkedőket is megtanítá a hajdani nagyság romjain új utat jelölni a jövő nemzedéknek. A holt betűkből élet

az örület Lengyelországban tartós volt: mert vele egyidejűleg itt egy szekta alakult, mely a Mendelssohn korszak kezdeteig és még azontul is mind merészebben üzte áldatlan esztelenségeit.

Ugyanez a szélhámosság ekkor Törökországban is új jelenségeket hozott létre. Sabbatai után egy özvegy maradt, a ki a talmudban otthonos salonikii *Joseph Philosoph*-nak, Ghazati Nathan szélhámós proféta pártfelének leánya volt. Ez nagyravágyásból, vagy — mint ellenfelei állítják — bujaságból szemfényvesztései által állítólag új tombolásra tüzelte a sabbatiánusokat. Salonikibe visszatérvén, úgy mondják, hogy saját édes testvérét, *Jakob Queridót*, Sabbatai Zevi által nemzett fia képében szerepeltette. Ez a fiu, aki a *Jacob Zevi* nevet öltötte fel, a sabbatiánusok ájtatos tiszteletének tárgyává lett. Azt hitték, hogy benne a József és Dávid házából származó két messiásnak lelke egyesülten támadt fel; ennél fogva az igazi megváltónak, Sabbatai folytatásának, ő tekintendő.

Ez az új eszméiczam Salonikiban már azért is több hívőre talált, mert Queridónak tulajdon édes atyja, a talmudtudós *Josef Philosoph* és egy másik tanult talmudista, *Salomo Florentin*, aki mint egy rabbinikus könyvnek szerzője bizonyos tekintélyre tett szert, felcsaptak a hívők közé és pajzsaira emelték. A özvegy messiásné és testvére, Queridó, a megszabadtás munkájának céljaira állítólag maguk ajánlották a

legszemérmertlenebb fajtalanságot és azt üzték és állították, hogy a világ vétkeességét csak túlon túl sok vétékkal, s az erkölcstelen élet legszélsőbb fokával lehet csak meggyőzni. Eme salonikii körben ennél fogva a szemérmetlen fajtalanságot, sőt a vérbűnt nyíltan üzték — úgy beszéltek az ellenfelek. Bizonyos csak annyi, hogy ezen körben a házasságot nem tekintették szentségnek. A luriani kabbalistikus megtévelyedések folytán az olyan asszonyokon, akik férjeiknek nem tetszettek, mint a harmonikus mystikus házaseslet akadályain, szó nélkül túladtak és annak nyakán hagyták őket, akik éppen vonzódtak hozzájuk. Ez a mystikus kör nagyon szigoruan tartotta magát ehhez a szabályhoz; sajátosságos választott rokonság volt ez. Több száz salonikii, nagyrészt a fiatalja, tartozott ehez a szektához.

A salonikii sabbatiánusok a Drinápolyban és Szmirnában visszamaradtokkal fönttartották az összeköttetést. A rabbik a sok fajtalanságot nem nézhették el közönyösen, és felhívták rájuk a török hatóságok figyelmét. Vizsgálatokat rendeltek el és kemény büntetéseket szobtak ki. De a sabbatiánusok csakhamar megtalálták a módot, melylyel a török hatalom birtoklóinak haragját könnyen le lehetett lohasztani. Valamennyien — úgy mondják vagy 4000-en — *fejőkre tették a febér turbánt* (1687-ben). Felvett új mohamedán hitüket persze komolyan nem vették. (Folyt. köv.)

fakad, avult lapokon a költészet szárnyai lebegnek s mi önkénytelenül közelebb érezzük szívünkre! a zsidó irodalom fénykorához; megértjük a költőt, ha korának érzelmeit, összeolvastva egyéni hangulatával, egy külön kis világot alkot magának, tele hittel, szeretettel, rajongással.

Gondozatlan, parlagon heverő föld, melyet szerető kéz nem ápol, mely elhagyatva érzi a hideg közönyt, az idő romboló hatalmát; rég feledett emlékek azok, hová olvasóimat vezetem. Más szellem volt az, az érzések sajátos harmoniája, mely egykor nemzedékeket részegített meg, mely a nélkülözés napjait boldogsággá varázsolta, mely hitet, bizalmat kölcsönzött a csüggedő sziveknek! Homályba burkolt idők világ-nézlete önkénytelenül is lebilincseli a gondolkodót, egy reményét sohse vesztő nép érzése, gondolkodása érdeklődést kelt abban is, kit nem kötnek a multhoz oly erős, szét nem törhető lánczszemek, mint a zsidó népet letűnt századaihoz. Mért becsüli meg minden nemzet irodalmi emlékeit s mért sietünk mi ép oly annyira kincseinket lábbal tiporni? Más nemzet pantheont emel nagyjainak, mi szégyenkezve hordjuk ajkainkon heroszaink neveit. Holott jogunkban áll kérkedni, büszkén utalva alkotásaikra, mert szerénytelen-ség ily esetben — a szerénység! A középkori zsidó költészet elsőrangú helyet vivott ki magának a világ irodalomban; Juda Halévi nem csak a mienk többé költészete meghódította a világot.

A gondolatok és eszmék magasztos csarnokai tárulnak fel szemeink előtt, míg a nyelv zenéje, a költői ihlet, a ragyogó fantázia varázsa alól menekülni nem tudunk.

Vessük le saruinkat, mert a hely hova lépünk szent!!

*

A tizedik század alkonyán teremtették meg az arabs uralom alatt élő spanyol zsidók a zsidó irodalom, tudomány és költészet *renaissance*-át. Férfiak, kik önzetlenül vezették diadalra ama lelkes csapatot, mely az eszmék szolgálatára gyűlt köréjük, bámulatos tevékenységgel, mélyre ható ismeretek alapján felfedezték a kincset, melyet szent könyveink rejtnek, a költészetet, mely holt betűiben lappang.

Ős századokhoz, Jezsaiás próféta, vagy a zsoltárköltő koráig kell visszahatolnunk, hogy fogalmat alkossunk azon hatalmas fejlődésről, melylyel e században a zsidó költészet aranykorára emelkedik. A második templom idejében, midőn a világi hatalom csak ideig-óráig volt tartható, a szellemi vezérek oly kincset akartak biztosítani Izraelnek, melyet ellenség el nem ragadhat, idő el nem pusztíthat. S midőn a templom romban hevert, a világ gyöngyét sár takarta be, benső szeretettel folytatták az utódok azt, mit őseiktől örökölték; szorgosan kutatják a biblia igéit, az ősnyelv titkait. A fáradt szellem pedig pihenni tér a mondák (agada) világába, melyet a költészet aranyoz

be, a sejtelem tesz vonzóvá. A képzelet kedves csapongása, a naiv hang, a bájos regeszó, ha nem is ölt lyrai formát, nem kevésbbé szívhezszóló, lélekemelő.

Századok multak el, míg a vallásos költészet formát nyer *Kalir*-ban, ki a hagyományos eszméket önti dalba, küzdve a nyelvvel, melybe életet lehelni nem tud, mely ajkain hideg, kiholt. Költői lélek volt csak, de nem költő. Midőn Spanyolhonban a zsidó költészetet megújulni látjuk, első sorban a bibliai fordulatok, a nyelv klasszikus szépsége bájol el. Mindez hiányzott *Kalir*-ban és követőiben.

Az arabs poézis virágkorában kel öntudatra a régóta szunnyadó zsidó költészet. Sajátos láz fogja el a szellemeket. Tudomány, bölcsészet költői formákra törekszik. A költő nyelvszabályokat állít fel, a filologus költeményeket ír. A biblia holt nyelve gördülékeny, idomítható lesz új eszmék, *világi* tárgyak feldolgozására. A költői szellem ugyszólván második természete lesz e kor iróinak, míg a kifejezések válogatottsága, a nemes esztetikai izlés, mely a költészettel jár, az erkölcsöket finomítja s az egész életnek lendületet ad.

Gabirol megteremti a költői nyelvet, mely *Juda Halevi*-nél már ragyog, mint gyémánt a napfényben, míg *Charizi* bibliai fordulatok szellemes alkalmazásával, satyrai éllel, gazdag, kifogyhatatlan humorával egy egészen új iránynak lesz megteremtője.

Ugy *Juda Halévinek*, mint *Charizinek* egész seereg bámuloja s követője támadt. Ott van a mély költői lélek: *Mózes ibn Ezra*, a nyelv mestere, csodás szépségű dalok költője: *Ábrahám ibn Ezra*. A könnyűvérű, olasz ég alatt élő *Manuello* szonettekre találja alkalmasnak a bibliai nyelvet; *Samuel Hanagid*-ot harci dalokra serkenti muzsája.

Csak *Gabirol* áll egyedül komor hangú dalaival; szenvedő lelke, mely örök tudásért, a földi homályban világosságért eped, követőkre nem talált. Világi költészete gyakran csap át lemondó pesszimizmusba s ép ez teszi érthetővé e sajátos jelenség okát. A zsidó nép szelleme, mint azt történelmi fejlődése is mutatja, komor bölcselkedés felé nem hajlik, *Gabirol*-nál az *egyéni* vonások, szenvedései, rejtett bánata lépnek előtérbe s így dalai visszhangra nem találtak.

Mélyre szállt az eszmék világába s a mit onnan felhozott, csupa gyöngy, csupa drágakő, de burkolata olykor homályos, fejthetetlen.

Juda Halévinél a könnyed báj, az előadás varázsa rezgésbe hozza *szívünket*, *Gabirol* komor hangulata, sötét eszmemenete a *lélekre* hat. *Juda Halévi* költészete verőfényes tavaszi táj, *Gabirolé* kopár, sziklás hegyvidék. *Gabirol* tizenhat éves sem volt, midőn először fakadt bánatos dalra, *Juda Halévi* költészete félszázad után is a régi fényben ragyogott. Mindakettő költő volt. *Gabirol*-ban az egyén, *Juda Haléviben* az egész zsidó nép szelleme tükröződik.

Egy minden tekintetben jellemző költeménnyel vezetem be olvasóimnak *Salamon ibn Gabirolt*.

Merengés.

*Az éj kitárta bűvös szárnyait,
A légben néma csend honolt,
S átszöve-szórva fény sugárait
Mosolyga rám a szende hold.
»Sötét éjnek bolyongó vándora,
Örök rejtély . . . homályos sejtelem . . .
Kisérj, vezess az értelem felé
S ösvényedet hagyd értenem!
Mosolygj reám, hintsd nyájas fényedet,
Melybe a lélek elmerül;
Ébreszd az ismeret örök lángját,
Mosolygj reám szűnellenül! . . . «
De im . . . subog a szárny . . . vihar közelg,
Tödul-nyomul a fergeleg,
Száguld a bösz orkán, tombol vadul,
Nyargal a felleg fellegen.
Komor, sötét az éj: homály fedi
A hold vakító fénykörét;
Zuhog a zápor s zordon fellegraj
Foszlik, kóvályog szanaszét.
Az ég magára ölte gyászköpenyt,
Halott a hold: e fényvezér,
A fellegraj körötte könyezi,
Sötét gomoly — a szemfedél.
De ha! . . . mi hallik? . . . tompa dördülés,
Zugó zöreij robog tova,
Lobog a villám kardja s megbasad
Az éj szilárd pánczélvasa.
Kilép a győzelemittas szeraf,
Homályt vakító fény hidal,
Tánczban kering a fellegraj tova
Robanva villám szárnyival . . .*

*

*Ime! — miként e fellegek,
Melyek most tova lengenek,
A pára kép . . . a ködgomoly,
Mely szálló füstként szétomol;*

*S miként a rezgő köd alul,
Melytől egy perczre elborul,
Vakító fénnnyel lejt tova
Az éj bolyongó vándora —
Igy lép a szellem csillogó nyomába
A tépelődés zordon fellege;
De jaj, ha szívem lánczait lerázza —
S kilép mint hős: a harcznak győztese! . . .*
Makai Emil.

A kivételes zsidó.

A bécsi «N.W. T.» egyik közelebbi számában *Grosz F.* a Bécsben dühöngő antiszemitizmus közepette csinos elmefuttatást irt a «kivételes zsidók»-ról, melyet találó voltánál fogva, bevezető részének mellőzésével, reprodukálunk:

«A jó antiszemita urak, már t. i. a többségük, inkább tűnik ki az előrelátásban, mint a bátorságban. A biztos buvó mögül szívesen csufolkodnak, hanem a bőrüket vásárra vinni, az már kevésbbé van inyükre, és ha azon mulik a dolog, hogy durva hajszájukért személyesen álljanak helyt, csodálatra méltó ügyességgel üzik a hozzájuk illő művészetet, a nyomtalan eltűnést.

Ez az oka annak, hogy vak gyűlöletük tárgyai számára kétféle mértékük és súlyuk van. A zsidósággal mint eszményi összességgel szemben harczrakészen, a hazugság és rágalom gazdag szertárával felruházva állanak.

Midőn azonban az egyes zsidóval — nem a fogalommal, hanem a természeti egyeddel — kerülnek szembe, meghunyászkodnak, bárányszelidségüvé válnak és kifogyhatatlan változatosságban váriálják azt a nótát: *Önre nem is tartozik ez az egész mozgalom . . . . Oh, ha minden zsidó ilyen volna mint ön, akkor nem is volna antiszemitizmus . . . . Ön épen nem az, akít mi «zsidónak» nevezünk. Vanak igen tisztességes zsidók, magammak is van néhány ilyen barátom . . . .»* Az antiszemitizmus tehát a szabály s nem a kivétel ellen irányul. Hanem ahoz a kétes dicsőséghez minden zsidó hozzájuthat, hogy antiszemitéval való társalgás közben ez őt a szabállyal szemben ellentétnek készséggel elismeri. Nemde, mi valamennyien kivételes zsidók vagyunk?

Asokfejú felekezeti közönségből csak egyénekre kell szétváladoznunk és az ellenséges áramlat nyomban hiu jóakarattá, barátsággá és türelmességgé alakul át. Amig egyenkint jelentkezünk, az antiszemiték mi kifogásolni valót sem találnak bennünk. Az egyesszám a legszeretreméltóbb érzelmekre számíthat. De a többszám nem lehet osztályosa ennek a kellemes helyzetnek. Nem túlzunk, ha azt mondjuk: a szabály kizárólag

kivételekből áll; ezer zsidó, akiket külön külön magukban a köztisztelet és közbecsülésre méltónak állítanak, egy csupa szipolyozóból, vándor pióczából, akasztófavirágból, polypból és mindama szeretetreméltó jelzővel ellátott egyénből álló társaságot képez, melyekben az ismert gyalázkodások lexikonja bővelkedik. Ha ebben van logika, akkor az éjjel a nappal, a fekete fehér és kétszer kettő mindjárt öt.

Hogy az antiszemita, úgy négyszem között bizalmas téte a téte-ben szabadon beismert kivételes zsidóság védő sánczai mögé bujnak, az biz cseppet sem csodálatraméltó. A ki a küzdelmek minden eszközét jónak találja, az a személyes védelemnek egyetlen eszközétől sem fél. A választási gyűlések hivatásos antiszemitája a magánlakáson, a hoi barátai és üzlettársai nem fülelnék rája — zsidó barátta válik. A mit a tömeg előtt mennydörgő frázisokban vall, azt lopva visszavonja. Ez a kétkulacsu magatartás egészen rája ül, és szomorú mesterségéhez tartozik . . . . Ami csodálatra méltó az más szempontból tekiatendő, abból, t. i. hogy okos embereknek inyére van, ha a kivételes zsidó állásába emeltetnek. Hogy mi, zsidók, éppen olyan istenteremtényei vagyunk, mint a többiek, talán leginkább kitetszik abból a tényből, hogy ép oly hiuak vagyunk, mint a többiek. És a hiuság megrabolja értelmünket és a bók élet ugyancsak megszívleljük, mihelyt avval kenyereznek le bennünket: *«Hja, ha valamennyien olyanok volnának, mint ön!»* . . . . És pillanatsnyira meg is feledkezünk arról, hogy egyikünknek sem kell letennie a reményről, hogy egy, vagy más alkalommal ezt a bókot vágják a fejéhez. Az 1870-71-iki háboru után a francia patriotizmus előtt avval mentegette a német iránt való esetleges barátságát hogy *»osztrák»* nak mondta. Az antiszemita, aki nem akarja, hogy valami rikitó ellenmondáson rajtakapják, ép így nevezi a maga zsidáját «izraelitá»-nak . . . . Ő csak a «zsidót» ostorozza; de az izraelitákat — oh azok egészen mások, köztük igen sok nagyon tisztességes emberre akadt!

Siettetnők a hazugságok vigjátékának végét előkészíteni, ha azon értéktelen tiszteletet, hogy titkon «védett zsidó»-vá neveztesünk ki, erőlyesen visszautasítanók. Az én szerény részemem mindenkor határozottan megköszönöm, ha a kivételes gyengédségre hajló antiszemita tudtomra adja, hogy a riogalommal *nekem nincs mit törödnöm, én nem vagyok zsidó* stb. lásd föntebb . . . . Ha a maga körében mindenki így cselekednek, akkor egy egész sereg gyáva képmutatónak le kellene az álarczot vetnie; elvonnók tőlük annak lehetőségét, hogy a lánczot telepöködjék méreggel, az egyes gyürüt azonban — mintha a láncz nem csupa gyürüből állana — lehetetlenné válnék szép szavu üres fogással megvesztegetni. Csendes napokon az egyes ember büntetlenül szakadhat el az összeségtől; de ha a harez dühöng, a boldogulásnak egyedül a

solidaritás az előfeltétele. Ezen elv nélkül a hadviseles egyáltalán lehetetlenné válnék; ha két sereg állana egymással szemben, és az egyiknek kiküldöttei a másikkal minden egyes katonáját magukhoz intenek és bizalmasan megsugnák nekik: *«Nem rád czélzunk, ha lövünk, mit törödnöl vele te, ha testvéreidet kapjuk puskacsőre? Eredj békén haza, bajtársaid közül csak azokra fogjuk a fegyverünket, kik kevesebbet érnek, mint te . . . .»* Akit evvel az olcsó hitegetéssel rá lehet beszélni, az elfeledi, hogy mindazonáltal a legyőzöttek közé számíttatik, hogy testvéreinek minden gyalázata visszaesik az ő fejére is és hogy a történelem majd alig vesz magának annyi fáradságot, hogy konstatalja: *«Á. és B. urakról kitünt, hogy nem vettek részt — Az ellenség félreismerhetlenül kifejezte előttük elismerését.»* — Az antiszemita a «kivételes zsidót» magánhasználatra találták fel; ha ezek eme esztelen szerepre nem adják oda magukat, akkor a szocziális méregfárol hatalmas ág szakad le . . . .

Egy régi anekdota meséli, hogy a perronon, míg a vonat ultrakészen áll, egy uri ember vagonról-vagonra fut és azt kiabálja: *«Mayer ur!»* Egy kíváncsi kidugja fejét a vagonablakon, a másik odafut és jól nyakon teremti. A megütött kigyót-békát kiabál. — *«Hát Mayer az ön neve?»* — *«Nem»* — Nos, hát akkor a nyakleves nem önt illette.»

Eme csalfa következtetéssel akarják a «kivételes zsidót» tehetetlenné tenni . . . . Itt az idő, hogy egyszer már nyíltan protestáljunk ellene. Az én nevem *nem* Mayer, de a nyakleves mégis rajtam ragadt . . . . Az antiszemita beszennyeznek, ha azt akarják velem elhíttetni, hogy nem kell avval törödnöm, ha hallom is csatakiáltásukat: *»Üsd a zsidót!»*

Zsidó magyar írók és tudósok.

Szerkeszti és írja: dr. Feleki Sándor.

V.

Mezei Ernő.

«Én Mezei Ernő urat, mind élv és politikai irány, mind jellem, mind barátság, mind tudomány és képesség tekintetében kiválóan azon férfiak közé számítom, kikre árva hazánkunk a nehéz időkben nagy szükség van.»

Igy nyilatkozott Mezei Ernőről, hazánk nagy fia, a turini remete, Kossuth Lajos, azon levelében, melyet Mezei megválasztása érdekében a gyomaiakhoz intézett. Kevés embert éri a kitüntetés, hogy hazánk e kimagasló fia ily elismeréssel tüntetné ki. E néhány sor ékesebben szól Mezei Ernő mellett, mint hasábokra terjedő dicséretok. Mert Kossuth Lajos nagyon megválogatja, hogy kinek juttasson az elismerésből, a dicséretből.

Ha Mezeit jellemezni akarjuk, azt mondhatjuk, hogy oly ember, ki át van hatva idealizmustól tetőtől talpig; oly férfi, ki mindent bezománczoz az idealizmus

varázsával. Idealista mint politikus, ideálista mint szépirodalmi és publiczista és idealista mint ember. Mintha nem is ebben a materialisztikus világban született volna és mintha sohasem érték volna — csalódások. Pedig az utóbbiból ugyancsak kijutott neki. Mint politikus a legidealisabb elveket követő párthoz csatlakozott, a függetlenségi párthoz. Itt arra a keserű tapasztalatra jutott, hogy bizony az elvek sokkal idealisabbak mint a párt maga, mely kezdetben szaturálva volt a reakzionárius elemekkel. De ez nem csüggesztette el. Husz éves politikai és publiczistikai pályáján ifjui hévvel, ki nem alvó lelkesedéssel és ugyszólván rajongással küzdött és küzd most is a tiszta függetlenségi elvek mellett. Majd más téren is, ép a saját személyén oly tapasztalatokat szerzett, melyek mást már rég elkedvtelentettek volna, de nem Mezei Ernőt, az idealistát. Értem alatta azon elszánt, lelkes küzdelmet, melyet a zsidóság érdekében az országgyűlésen, mint képviselő, és a sajtóban, mint hazánk egyik legképzettebb publiczistája folytatott, még pedig oly időkben, midőn a féktelen szenvedélyek közepette csak kevesen merték tiltakozó szavukat fölemelni. És azért az önzetlen, lelkes működéséért, Miskolczon épúgy mint Debreczenben, a zsidóság a képviselőjelöltül fellépett Mezei Ernő ellen foglalt állást, míg a debreczeni «czivis»-ek és a miskolczi iparosok rajongó lelkesedéssel és ragaszkodással követték Mezeit. Hogy a zsidóság — melynek védelmére felhozhatnók, hogy azért szavaztak ellene, mert ellenkező politikai hitvallást követett — ily módon köszönte meg neki fáradozását, a hazai zsidóság érdekében kifejtett, elszánt működését, ez legkevésbé sem kedvetleníté el Mezeit. Más bizonyára eltelve haraggal visszavonult volna a küzdőtérrel, melyen ily halátlansággal találkozott. De nem így Mezei Ernő, az idealista. Ő továbbra is megmaradt a zsidó ügyek buzgó védőjének, bajnokának szóval és tettel, mint az Egyenlőségben gyakran megjelenő szép czikkei is bizonyítják. A szépirodalom terén is csakhamar tapasztalnia kellett, hogy az író nálunk csak akkor haladhat előre, ha bizonyos czéhek szolgálatába áll, különben lebunkóztatik a kritika vaskos husángjával. De azért Mezei most is egyre írja a formailag és eszmékben szép, a naturalismus nyerségeitől ment verseket, melyeknél csak azt sajnáljuk, hogy nem sürűbb egymásutánban látnak napvilágot,

Mezei Ernő nemcsak nagy idealista, de a legszimpatikusabb alakok egyike a mostani hazai írók között. Nemes lelkesedése minden szebb ügy iránt, szívének jósága, s az a mai politikai világban nem gyakori jelenség, hogy kora ifjuságától kezdve, mind mostanig ki nem alvó tüzzel, ifjui hévvel küzd egy és ugyanazon elv mellett, daczára a csábító ígéreteknek: mindez együttesen hozzájárult ahhoz, hogy mindenkinek szeretetét, nagyrabecsülését megnyerte. Hogy ő neki ellensége volna, azt bajos elképzelni is.

Innen-onnan husz éve már, hogy mint politikai vezérezikkiró működik a legelőkelőbb napilapoknál. Kezdetben, mint huszonegyéves ifju, az *Ellenőr*nél, azután az *Egyetértés*nél, hol már tizenöt éve ismerik vezérezikkeit, melyekben kiváló tehetségét, nagy képzettségét, éles logikáját fényesen bebizonyította. A miért ő küzdött és küzd, az mindig a tiszta liberalismus és nemes idealismus. Ezen elvek mellett szállott sikra mint a parlament tagja is, és épen a legválságosabb időkben. A polgári házasság érdekében, az 1883-iki polgári házassági vita alkalmával tartott gyönyörű beszédében a megbántott férfiúi önérzet, a megsértett hazafiság haragja tört ki belőle, midőn a támadó *Jstóczy* felé fordulva így szólt: «Mert ha a t. képviselő ur az antiszemitismus jövőjéért táplált nagy ábrándjaiban úgy látja, hogy eljön az idő, mikor a zsidókat ki lehet közösíteni a nemzet közösségéből, meg lehet tagadni összeköttetésüket a nemzeti földdel, a nemzeti érzéssel és öntudattal, megkapja azt a feleletet: *J'y suis et j'y reste.* (Itt vagyok, és itt maradok.) Nem tetszik a t. képviselő urnak? Nem tud velük együtt élni, nem tudja őket megtűrni? Akkor most én fordítom vissza az ő szavait: *Tessék kivándorolni!*»

Valóban nemesak a zsidóság, de a parlament is érzékeny veszteséget szenvedett az által, hogy a függetlenségi eszmék eme nemes, fenkölt bajnoka 1884 óta nem tagja a képviselőháznak.

Ha szépirodalmi munkásságát vesszük szemügyre, úgy, tekintve majdnem két évtizedes működését, nem mondhatni épen termékenynek, de a mit írt, abban nemes eszme, ifjui lelkesültség és szép forma nyilvánul. Reméljük, hogy a különböző szépirodalmi lapokban szétszórt verseit kötetbe gyűjtve fogja kibocsájtani. Vele egy értékes munkával szaporodnék a magyar lyra.

*

A zempléni megyei Sátoralja-Ujhelyen, 1851 május elsején látta meg Mezei Ernő először a napvilágot. Középkorait Ujhelyen és Kassán végezte, majd pedig Budapestre jött, hol az egyetemre joghallgatónak iratkozott be. Egyetemi tanulmányait bevégezvén, az alig huszonegy éves ifju, követve szíve vágyát, a hírlapírói pályára lépett, mint az *Ellenőr* munkatársa. *Csernótony* szerkesztő, látván a fiatal író kiváló tehetségét, azonnal mint vezérezikkirót alkalmazta. Mikor a bal-középen fuzionális eszmék kerültek felszínre, *Csávolszky* Lajossal együtt elhagyta az *Ellenőrt* és 1874-ben a kis *Baloldal* című napilap alapításában vett részt és itt mint főmunkatárs működött. E kis lap később hatalmas napiközlönynyé változott *Egyetértés* czímmel, s ennek Mezei megalapítása óta folyton vezérezikkirója. E lapban jelent meg két hosszabb czikksorozata, melyekben heves támadást intéz Tisza Kálmán ellen. Később ezen cikkeket összefoglalva két, *Tisza Kálmán* című röpiratban adta ki, melyek országszerte nagy feltűnést keltettek. Ez időtáiban szorgalmasan foglal-

kozott a szépirodalommal is, és 1877-ben egy nagyobb munkája látott napvilágot: *Bolyongások az olasz ég alatt*, mely nyelvezet és eszmék tekintetében egyaránt kivált. Benne lelkesedéssel festi Olaszország természeti szépségét, a nagy olasz művészek örökszép festményeit, szobrait. Munkája, melyet *Szemere* Miklósnak ajánlott, három részre oszlik: I. Úton. II. Velence elégiája és III. Látogatás Kossuth Lajosnál.

Mezei Ernőnek, mint jeles publiczistának hire csakhamar elterjedt az egész országban s 1877-ben a gyomai kerület függetlenségi pártja léptette fel képviselőjelöltül, hol azonban 10 szóval kisebbségben maradt a kormánypárti *Zsilinszky* Mihály ellenében. Ekkor írta a gyomai választókhoz Kossuth ama lelkes, meleg ajánló levelet, melyből néhány sort bevezetésünkben idéztünk. Bizonyára egészen más fordulatot vesz a választás, ha a levél idejekorán érkezik meg, de véletlen folytán csak tíz nappal a választás után jutott a választó polgárok tudomására. Érdekesnek tartjuk e levelet egész terjedelmébe közölni: «Örvendek — írja Kossuth — hogy Mezei Ernő ur lett a gyomai kerület függetlenségi pártja által képviselőjelöltül kiszemelve, mert én Mezei Ernő urat mind elv, s politikai irány, mind jellem, mind hazafiság, mind tudomány és képesség tekintetében kiválóan azon férfiak közé számítom, kikre árva hazánknak e nehéz időkben anyival nagyobb szüksége van, minél bizonyosabb, hogy az álláspont, melyet szemben a nagyon aggasztó külviszonyokra s a Tisza Kálmán ur és pártja által nemzetünkre tukmált szintoly demonstrozus, mint szégyenletes kapitulációval szemben elfoglaland, jóformán hazánk jövője felett fog határozni. Én meg vagyok róla győződve, hogy Mezei Ernő ur azok közé tartozik, kik a válságos idők igényeinek magaslátán állnak, s kiknél az ész, értelem, tehetség, a körülmények sulya által nagyon megkivánt polgári bátorsággal, önzetlen hazafisággal és rendithetlen jellemszilárdsággal van kapcsolatban. Nekem erős hitem, hogy a gyomai kerület nagyon jó szolgálatot teend szorongatott hazánknak, ha Mezei Ernő urat választja képviselőjéül a függetlenségi párt programjának alapján, melynek ő — meg lehetnek győződve — rendületlen hiva leend. Tudomásomra jutott, hogy a a gyomai népdal, nevemet egy másik jelölttel hozta összeköttetésbe; annyi bizonyos, hogy a gyómai nép így énekelne legigazabban:

Mezei Ernő oly követ,

Akit Kossuth Lajos szeret.»

1881-ben a miskolci déli választókerület nagy lelkesedéssel képviselővé választá a mérsékelt ellenzéki *Lichtenstein* József ellenében. A képviselőházban szimpatikus megjelenése csakhamar biztosította számára az összes pártok szeretetét. Mint a függetlenségi és 48-as párt lelkes hiva, eszmegazdag, gyújtó szónoklatával csakhamar az elsőrangú szónokok közé emelkedett.

Legjelesebb beszédei: 1881-ben a közös hadsereg intézménye ellen irányzott éles támadása és a már említett beszéde a polgári házasság, illetve a zsidóság ellen intézett támadások megezőafolása érdekében, midőn szónoki hévvel kelt a zsidóság védelmére. Egyáltalán a Mezei-család kiváló szeretettel és buzgalommal karolta fel a zsidóság ügyét, nagy szerepet játszott az ebbeli mozgalmakban. Bátyja, Mezei Mór, a főváros egyik legelőkelőbb ügyvédje, a hatvanas évek kezdetén vezére volt a jelentékeny szerepet vitt Izr elita magyar egyletnek és szerkesztője a *Magyar-Izraelitának*, mely fontos szolgálatokat tett az elnyomatás éveiben a hazafias zsidóságnak. Hazaszeretettől átlengett cikkei magukra vonták *Pálffy* gróf. akkori helytartó figyelmét, ki Mezei Mór a szerkesztéstől elmozdította, börtönbe záratta és «Hochverrath» miatt a hadi törvényszék elé állította.

A politikai élet küzdelmei közepette is hű maradt Mezei Ernő Muzsájához, és több hangulatos költeménye, esinos tárczája és vázlata jelent meg szétszórva az előkelőbb szépirodalmi lapokban, mint az Ország-Világban, Magyar-Szalomban, Fővárosi Lapokban stb.

Az 1884-iki képviselőválasztás alkalmával a miskolci déli kerületben kisebbségben maradt *Vadnai* Károlylyal szemben, valamint 1887-ben Debreczenben gróf *Degenfeld* Lajos ellenében. Mindamellet Mezei élénk részt vesz mint publiczista a politikai élet küzdelmeiben, mit az Egyetértés hasábjain sűrűn megjelenő tartalmas vezércikkei bizonyítanak.

Reméljük, hogy nemsokára ismét elfoglalja az őt méltán megillető helyet a parlamentben. Nemcsak Mezei Ernő győzelme lesz az, hanem a liberális és ideális eszméké is.

A KIHÁZASÍTÓK.

Humoros lengyel-zsidó elbeszélés.

(Folytatás.)

— Miért nem? — vág Victoria kissé felindultan közbe — remélem, hogy úgy ön, mint édes atyám a szükséges biztosítékot *jellememben* és nem a tanító korában fogják keresni.

— Mindenesetre — válaszol a kastély ura; de —

— E tekintetben nincs választékunk, így szakítja őt félbe Victoria nagyon élénken, — örülnünk kell, hogy egyáltalán ilyen tanító . . .

— Született olasz? — kérdi az atya.

— Született olasz — szól a zsidó siránkozó hangon, miközben a fejét behuzza a vállai közé és ujjait szétterjeszti, — hogyan is merném én őt különben ajánlani; az ember fiatal, de jó házból való, igen művelt, finom, nagyon finom, és igen szerencsétlen; nem is jár a fejében más, csak a maleerja.

— Nem tudod így mondani: malórja? — igazítja helyre Victoria.

— Hisz, úgy mondom »maleer«ja — válaszol a zsidó aggódó hangon.

— Miben áll a szerencsétlensége? — kérdi az atya.

— Már az titok — suttogja a mindenés az asztal felé közeledtében — előkelő család ivadéka; de a forradalomban mindenét veszítette, birtokait és vagyont és most a szegény fiatal embernek tanítással kell foglalkoznia, hogy magát, édes anyját és testvéreit eltarthassa.

— Szép tőle — szól Victoria lelkesülten — nagyon szép. Ezt a nemes ifjút nekünk segitenünk kell és mivel ez csak gyengédsége megsértése nélkül tehető, én leczkét veszek nála, ugy-e papa?

— Ha a mama nem talál benne kifogásolnivalót — mondja az öreg.

— Ha apának nincs ellenére — sóhajt a ház asszonya. Mindkettejüket elhagyja a bátorság leányuk határozottságával szemben, a ki a szobában harcra készen, mint valami győzelemhez szokott Walkür, futtatja végig tekintetét.

— Tehát én el fogom hozni azt a derék fiatal embert — siet a mindenés a kételyek szétosztatására.

— Jó, — mormog az atya, miközben szeme különösen mosolyog.

— És pedig mielőbb — vág közbe a leány.

— Holnap? — kérdi Weinreb.

— O, jobb lesz még ma — utasítja a kis Walkür.

*

Délután a Weinreb szánkója már ott állt a kastély előtt, és gazdájával együtt az olasz nyelvmester is — Kochanski Valerian ur — kiszállt belőle.

Midőn mindaketten a terembe léptek, Festenburg ur, a ki kezeit hátára fonva a meleg kályha mellett állt és pipájából pöfékelt, majd hogy a nyelvét harapta el; úgy segít magán, hogy ráhúz néhányszor a vadászskutyájára és mig ez keservesen vonít, addig a mi don Juanunkat az ő találékony hitelezője Guiseppe Scarlatti néven bemutatja a ház asszonyának, a ki az előtte szerénykedő csinos fiatal embert résztvevő tekintettel méri végig.

Victoria kisasszony az idegen megérkezéséről, a hóbortos szobaciczus utján értesül, aki mint a szélvész pöndörödött be szobájába.

— Nagyon szép — rajong a kicsike és elforgatja a szeméit. Bizony fiatal urnőjétől tanulta el.

— Szőke? — kérdi a kisasszony, miközben szőke, haját igazgatja; gyűlöli a szőke férfiakat.

— Nem. Fekete.

Victoria fölélezkzik, még egy tekintetet vet a tükörbe, azután végigsuhan a szobákon és útközben tetszéssel nézi a falakról kétszer, tizszer visszatükrözött alakját.

Valerian azon pillanattól fogva, hogy apró lába-

ira csatolta a kocsolyát, rabja; de midőn most ifjui szépsége egész teljességében és olyan toaletteben, melyen egész délelőtt a fejét törte, belépni látja, azt hiszi, hogy először találkozik vele; megzavarodik, égő pirosság lép el ábrázatot és akadozik, midőn jövődéli tanítványának, a ki őt szives szavakkal üdvözli, felelnie kell.

De Victoria rá is szolgál a csodálkozásra, nemes költőies, királynői a megjelenése, mint a Titian és Veronese Pál velencei női.

Fekete bársony ruha van rajta, mely hosszu uszályban omlik utána és a karok és szűzi kebel remek formáit feltárja; tarkójára fekete fátyolt tűzött, mely alól az arcát madonnaként övedző és karját körül folyó haja kicsillog mint az arany, s amit eltakarni látszik csak annál ragyogóbban emeli ki.

(Folytatása következik.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük október végén lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztásának előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr
fél évre	4 frt — »
negyed évre	2 frt — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokok:

egész évre	7 frt — kr.
fél évre	3 frt 50 »
negyed évre	1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váczikörut 23. sz.

Hazai hírek.

«Képek a török zsidók életéből»
ezimű, lapunk mult heti számában jelzett
cikksorozatot csak a jövő héten indíthat-
juk meg.

— Az alakuló Zsidó legényegylet előkészítő bizottsága serényen és nagy ügybuzgósággal járt el a rábizott teendőkbén. Elkészített és pontról pontra megvitatott egy általa immár elfogadott alapszabályjavaslatot, melyet a már f. hó 16-ikára kiírt alakuló gyűlésnek bemutat és ilten való tárgyalása, illetve elfogadása után a belügyminiszteriumhoz felterjeszt. A legényegylet eszméje barátainak bizonyára öröme fog szolgálni a hír, hogy **Wahrman Mór**

a bizottság által neki felajánlott **diszelnökséget** elfogadta, s hogy dr. **Ullmann Sándor** szintoly készséggel vállalta magára az **elnöki** tisztséget. *Wahrmann* a nála tiszteltelt küldöttséghez buzdító szavakat intézett és kifejezte örömét afölött, hogy a zsidó iparos- és kereskedő ifjak megemlékeztek az elfelejtett anyáról, a zsidóságnak tiszteletparancsoló négyezer éves vallásáról. Ullmann a nálajárt ugyanazon küldöttség előtt kijelentette azt, hogy nemcsak formailag fogadja el a felajánlott elnökséget, ő **munkálkodni** akar, és a neki szánt tisztséget **tényleg gyakorolni és betölteni** óhajja. Mindkét kijelentés nagy lelkesedést szült az ifjak körében, kiknek működését a hitközség is rokonszenvvel kíséri, úgy, hogy készséggel engedett ama kérésüknek, hogy üléseiket a hitközség termeiben tarthassák. Az alakuló közgyűlést is f. hó 16-án este 7 órakor a síp-utczai izraelita iskola dísztermében fogják tartani. — Megemlítjük, hogy az alapszabályok egyik pontja egy zsidó kitünőségekből álló vezérő-bizottság létesítését statválja, melynek tagjai (60—65) élethossziglanra választalmának és melynek feladata lesz, megszabni az egylet szellemi irányát és örködni afölött, hogy az egylet eredeti utjából ki ne zökkenjen. Több jelesünk, kiket a vezérőbizottsági tagság elfogadására felkértek, már is kijelentette, hogy a tisztséget készséggel és köszönettel elfogadja.

— **Kinevezés.** Ő felsége a király *Rósa* Kálmán dr., ki a budapesti kir. táblán mint kisegítő bíró működött, a budapesti királyi tábla bírájává nevezte ki. *Rósa* Kálmán dr., ki testvére várhelyi *Rósa* Izsónak, a szegedi izr. hitközség nagyérdemű elnökének, egyike a legképzettebb jogászoknak, s kinevezése általános meglepedést keltett. Benne a táblai bírói kar egy igazán jeles erőt nyer. Kivüle még egy rendes zsidó bírája van a budapesti királyi táblának: *Szegő* Ignác. A kurián szintén két hitrokonunk működik mint bíró: *Décei* Zsigmond és *Neuberger* Ignác.

— **A pesti izr. hitközség iskolái subvencziójának kérdésével** e héten foglalkozott a főváros pénzügyi bizottsága. A hitközség ugyanis, hivatkozván a nevezetes áldozatokra, melyeket a közjótékonyosság és tanügy terén hoz, az eddigi 8000 frtos segélyt 12.000 frtra kérte felemelni. A közoktatási bizottság pártolólág járult a hitközség kérvényéhez és elvben maga a tanács is helyeselte a subvenczió felemelését; de többi közterheire való tekintetből csak 10.000 frt megszavazását ajánlotta. Evvel szemben a pénzügyi bizottságnak két tagja, *Németh* Titus és *Wodianer* Béla, a kért subvenczió teljes összegben való kiutalványozása mellett emelt szót, mire a bizottság **egyhangulag** kimondta, hogy

a 12,000 frtyi felemelt segély megadandó. A pénzügyi bizottság eme határozatával a pesti izr. hitközségnek csak jogos igényét ismerte el, mert az eddigi 8000 frtyi subvenczió korántsem tartott lépést ama áldozatokkal, melyeket a hitközség a tanügy és jótékonyosság érdekében hozott. 1884-ben ugyanis, midőn a 8000 frtyi segélyt először szavazták meg, a hitközség oktatásügyére 33,727, jótékony intézményeire pedig 31,000 frtot költött. A subvenczió összege azóta nem változott. Ellenben a hitközség a folyó 1890 évre tanügyi kiadásaira már 62,447 frtot, a jótékonyosság gyakorlására pedig 73,372 frtot, tehát mindkét közcélra kétakkora összeget irányzott elő, mint 1884-ben. A kért 12.000 forintos subvenczió ennél fogva nem csak hogy nem túlságos, hanem még a kellő arányosság határán belül is marad. És utóvégre is, mikor a hitközség a sajátjából a f. évben már a fent közölt kétszeres összegeket fordítja az említett közcélokra, akkor csak a főváros terhein siet könnyíteni, és ha a hitközség meg nem kétszerezte volna áldozatait, a főváros vállaira nehezedett volna több teher. Az, hogy a pénzügyi bizottság a felemelt subvenczióra vonatkozó határozatát egyhangulag hozta, eme körülményeknek méltánylására vall.

— **Lakodalom.** Mult vasárnap a dohányutczai izr. imaházban dr. *Schoenberg* Kálmán fiatal fővárosi orvos, dr. *Schoenberg* Ármin ügyvéd s fővárosi képviselőnek, az izr. kézmű- és földművelési egylet nagyérdemű elnökének fia, és dr. *Schoenberg* (Szécsi) Ferencz, ügyvéd, és író, lapunk kiváló dolgozótársának öcsese, oltárhoz vezette *Grünhut* Malvin kisasszonyt, néh. *Grünhut* Sámuel nagyszállító és földbirtokos leányát. Az esküvőn megjelent rendkívül díszes közönség zsufolásig megtöltötte a templomot. A fővárosi zsidóság legelőkelőbb körei voltak jelen, a hitközség és a Chevrakadisa előjárósága, számos fővárosi bizottsági tag stb. Ott láttuk többek közt a *Schossberger*, *Ehrlich*, *Györgyei*, *Nagel* családokat és a budapesti ügyvédi karnak is számos kiváló képviselőjét. Az eskető beszédet dr. *Kohn* S. rabbi tartotta, az ő rendes fenkölt és tartalmas modorában. A szertartásnál *Schubshny* kántor szerepelt. Esküvő után a menyasszonyi háznál lakomára gyűltek össze a családtagok. Ennek folyamán az izr. kézmű- és földművelési egylet épen felszabadult növendékei küldöttségben jelentek meg az egylet elnöke, dr. *Schoenberg* Ármin, előtt és sikerült beszéd kíséretében szép üdvözlő feliratot nyújtottak át neki és nejének, aki tiszteletbeli tagja az egyletnek.

— **Halálozások.** Gyulafehérvári tudósítónk értesít, hogy az ottani hitközség szeretett elnökét, *Baruch* Albertet f. hó 5-én kísérték örök nyugalomra. A megboldogult, ki városi képviselő és az ottani takarékpénztárnak igazgatója volt, 20 éven át állott a hitközségi ügyek élén és ezen idő alatt testtel lélekkel szolgálta a hitközségi intézmények, különösen pedig az iskola ér-

dekeit. A községnek szinte pótolhatlan veszteségében az egész város osztozik. — Érzékeny veszteség érte a pesti izr. hitközség tisztviselői karát, *Mandel* Salamon hitközségi másodtitkár f. hó 1-én történt elhunyt folytán. A megholdogultra nézve, ki a hitközség ügyeinek 27 esztendőn át volt buzgó és lelkiismeretes munkása, valóságos megváltás volt a halál. Szinte illet reá Jeremiás prófétának az a szava: »Én vagyok a férfiú, a ki megtestesülve látta a nyomort!« Teljes életében csak maga előtt úzte a boldogságot. Vagyonkáját, hosszú évek munkájának gyümölcsét, egy villába ölte; egyetlen fia, minden öröme, büszkesége, mint önkéntes agyonlőtte magát, ő maga évek során át a halált hordta ronccsüvegében, és nejét csak nemrég kísérte temetőbe. — F. hó 3-án temették a Rombach utcái templom udvarában levő halottasházból, hol a végtisztességén az előljáróság *Wahrman* orsz. képviselő hitk. elnökkel; a rabbikollegium, a hitközség egész hivatalnoki kara dr. *Goldziber* Ignácczal a hitk. titkárával, a Chevrakadisah tisztviselői, az iskolák tanestülete, a budapesti kézműves egyesület, a »Konkordia«, «Poel Zedek» jótékonyezélu egyesületek küldöttségei és nagy közönség jelentek meg. A koporsónál dr. *Kohn* Sámuel rabbi megrázó gyászbeszédet mondott, a megholdogultnak nagy munkaszeretete és fáradhatlan hivatali tevékenysége mellett, különösen a jótékonyági szakosztályban szerzett érdemeit emelvén ki. A temetés imádságait *Schuschny* Jakab kántor végezte a templomi karral. — A halottas kocsit a temetőbe hosszú menet kísérte, melyhez a hitközséggyámolta szegények egész raja csatlakozott és sirva panaszkodott, hogy *Mandel* Salamonban a gondviselő atyját veszítette el. Künn a temetőben a hitk. tisztviselői kar nevében és annak megbízásából *Szántó* Eleázár megkapószavakkal bucsuzott el az elhunyttól és szépen emlékezett meg a legjobb kollegáról, az önfeláldozó barátról és az emberről, kit benne veszítettek. A »Konkordia« egyesület részéről *Oesterreicher* Miksa mondott istenhozzádot a jótékonyág eme elhunyt papjának. Béke és áldás kísérje halálporában! — *Szili* Adolf dr. magántanárt, az izr. kórház kiváló szemész-főorvosát súlyos csapás érte: szeretett anyja, özv. *Schlesinger* Jozefin, e hó 2-án hosszas szenvedés után elhunyt. Temetése nagy részvét mellett ment végbe. — *Palóczy* Lipót, a budai főrealiskola jeles tanára és ismert író, kitől lapunk is nem egy szellemes dolgozatot közölt, e napokban vesztette el atyját, ki hosszas betegség után, 70 éves korában Bécsben hunyt el. A gyászolók mély fájdalomában mi is szívből osztozunk.

— **A budapesti izr. kézműves egyesület végrehajtó bizottsága** a napokban megtartott fölvételi ülésén, miután csak az imént fogadott 40 budapesti születésű fiút növendékei sorába, a hozzá érkezett 66 újabb kérvényező közül 20 vidéki fiút vett védő szárnyai alá és pedig 16-ot véglegesen, 4-et pedig feltéte-

lesen. A hitközségek közül újabban az ujbudapesti lépett az egyleti tagok sorába s a hitközség elnöke *Friedmann* Armin egyttal 6 hitközségi tag belépéséről is értesítette az egyletet.

— **A középiskolai tanárvizsgáló bizottságba** a vallás és közoktatásügyi miniszter felekezettünk tagjai közül dr. *Alexander* Bernát főrealisk. tanárt a német nyelvre és irodalomra és dr. *Kármán* Mór tanárképzőintézeti tanárt nevezte ki. A kinevezés 5 évre szól.

— **A makói zsidók Dessewffy püspök előtt.** Csanád egyházmegye új püspöke előtt Makón a múlt hó derekán történt bevonulás alkalmával — mint minket kissé elkésve értesitenek — az ottani hitközség is tisztelgett. Ugy a hitközségi, mint a városi iskolaszéki küldöttséget is, dr. *Dózsa* Sámuel lb. megyei főügyész és hitk. elnök vezette. A hitközség nevében dr. *Dózsa* a következő szingazdag szavakkal üdvözölte az új egyházfejedelmet:

«Méltóságos püspök ur!

A makói izr. hitközség nevében örömmel, lelkesedéssel üdvözöljük Méltóságodat. Fogadja, kérjük, kegyesen hódoló tiszteletünk nyilvánítását és engedje meg, hogy kifejezzük, miszerint szívünk mélyéből szeretjük is. Hiszen áldásos tettei és tettek számba menő áldásos nyilatkozatai — a szomorú időkben már-már elfásult szivekből fakasztják a szeretet virágát. Temesvári hitsorsosainkhoz intézett, s a hir szárnyán hozzánk is eljutott magasztos szavai úgy hatottak, mint sötét, borús napok után a sűrű felhők fátyolán áttörő fényes napsugár. Fohászunk Istenhez, hogy árássa el áldásával Méltóságodat, hogy hosszú emberéleten át betölthesse magas hivatását, hogy siker koronázza szent munkáját. Isten éltesse Méltóságodat!»

A csanádi egyházmegye feje, ismert nemes szellemében erre így válaszolt:

»Nagyon köszönöm a tisztelt előljáró urnak és a többi tisztelt uraknak, a makói izr. hitközség küldöttsége szives üdvözlését. Én a Krisztus tanának hirdetője, csak békét, szeretetet hirdetek, ez szent kötelességem. Biztosítom Önöket, és mondják meg, kérem, küldöiknek is, hogy ha valamikor szükségük lenne reám, kész örömmel fogom támogatni ügyüket. Remélem, hogy meg többször is lesz találkozásunk. Isten áldását kérem Önökre.«

— **Az orosházi izr. hitközség** képviselő testülete — mint volünk közlik — a napokban megtartott gyűlésén szép jelét adta azon elismerésnek, melylyel a tanítók és hitk. hivatalnokok országszerte szűken javadalmazott állásával szemben viseltetik. Egyhangulag elhatározta ugyanis, hogy az ott működő tanítók és hivatalnokok minden 10 évi működésük után (két ízben) 10% fizetésemelésben részesüljenek és ez

alkalommal *Bérczi Fülöp* tanítónak évi fizetését is fel-emelte 100 frttal.

— **Kitüntetések.** *Klein Miksa*, Berlinben élő szobrász honfitársunkat, a berlini képzőművészeti akadémia arany éremmel tüntette ki. A kitüntetett művészről, ki göncei származása, mikor Trefort miniszter az Arany-szobor tervezet megbírálására Budapestre hívta, lapunk terjedelmes életrajzot közölt. — A zsidószármazása *Parlagi (Brachfeld) Vilma*, festőnő, ki szintén földink, a berlini akadémian hasonlóképp arany érmet nyert.

— **A gráci orsz. kiállításán** *Fürst A.* és fiai budapesti czég, nyerte el az első díjat, a nagy kiállítási államéremet. A czég ő felsége a királyné elismerésén kívül már 10 különféle arany és ezüst érmet nyert. Tulajdonosai hitrokonaink.

— **Felajánlás.** Az alakulandó Zsidó legényegylet előkészítő bizottságának egyik buzgó tagja, *Buchwald Gyula*, műgépész 50 frt értékű vasbutorzatot ajánlott fel a majdan megalakult egylet helyiségének berendezése czéljából.

— **Majna m. Frankfurtból**, a mult heti számbunkban közölt azon hírt, hogy az ottani rabbi, dr. *Breuer Salamon* által nyitandó jesivába a magyar talmudtanulók, ha önfentartásukkal a község terhére lennének, fel nem vétethetnek — illetékes helyről ugy kérik kiigazítani, hogy kitünő *bizonyítványokkal* ellátott talmudtanulók, ha ezeket *előlegesen* az iskola vezetőjéhez beküldik, és az iskolába lépésre *felbivatnak*, az ottani hitközség támogatására is számíthatnak. A meg nem hívott talmudtanulókat tekintet nélkül arra, vajjon rászorulnak-e a segélyre, vagy sem, *minden tekintetben* vissza fogják utasítani.

Külföldi hírek.

— **A salonikii tüzkárosultaknak** *Hirsch*, az ameriakai Egyesült Államok konstantinápolyi követe, 25.000 frankot adományozott.

— **Zsidók egy londoni érsek előtt.** *Manning*, londoni érsek előtt főpapságának jubileuma alkalmából dr. *Adler* főrabbi-helyettes vezetése alatt a londoni dók is tisztelegtek. A küldöttségben, sir *A. Isaacs*, volt lordmayer, sir *J. Goldsmid*, sir *John Simon* és a hitközségnek még több kitünősége vett részt. Az átnyújtott felirat különösen kiemeli azt, hogy az 1881—82-iki orosz zsidó üldözések idején *Manning* a zsidók mellett szót emelt. A főpap a tisztelegés alkalmával többek között így szólt: »Nem volnék hü a saját hitemhez, ha az önökét nem becsülném. Az emberiség történetében három elpusztíthatatlan elem van: Izrael népe és hite, az ebből származott kath. egyház és a világ, mely mindakettőt üldözte. Közben-közben egymás iránt kölcsönösen igazságtalanok voltunk; mert nem mindenki keresztény, aki annak nevezi magát, és nem mind Izrael származása az, aki zsidónak nevezi magát. Sok oly

sötét és borzaszó dolog történt, amiben Izrael népének nem volt része, aminthogy sok rosz elkövetésekor a kath. egyház is moesoktalan maradt.«

— **Az izgága diákok ellen.** Kalsruhéból jelentik, hogy mindakét badeni egyetem tanácsát megkereste a kormány az iránt, hogy azon diákok neveit, kik *antiszemita mozgalmakban részt vesznek, vagy antiszemita vezetőkkel érintkeznek*, szemeszterenkint vele közölje. Ebből legalább konstatálható annyi, hogy a kormány és az egyetemi tanács általában és különösen a diákok között szemmel tartja az antiszemita üzelmeket. Észak-németországban az antiszemitizmust csak néhány év óta ismerik.

— **A párisi rabbinusi állás betöltéséről**, melyre a brüsseli *Dreyfusnak* és a lyoni *Levynek* van legtöbb kilátása, a párisi zsidó lapok vezércikkekben emlékeznek meg, melyekben az állás fontosságát hangsúlyozzák és nem csak jó szónokot, kiváló tudóst, hanem ügyes szervezőt is sürgetnek, hogy lábra kapjon a zsidó trinitás, »az istenitan, az Egyetlen igaz imádása és a korlátlan emberszeretet.«

— **A zsidó polgári és büntető jog** német fordítása *Wolff A.* haigerlochi rabbi tollából most jelent meg. E kötet a zsidóság minden törvényét felölelő *R. Mozes Maimon (Maimonides)* fia által irt 14 kötetes *Misne-Torah*, vagy *Jad Hachazakának* 4 ik részét képezi. A fordító, aki a zsidó örökjogról irt munkájával a talmud nyelve és tendenciái éles eszü interpretálásának bizonyult, új munkájával nemcsak a zsidó olvasónak, hanem a képzetebb jogásznak, de sőt a héber irodalmárnak is szolgálatot tesz, a mennyiben a talmudi törvényeket, melyeknek szellemébe az eredeti nyelvezetnek sajátossága miatt még a héber nyelv alaposabb ismerői sem igen hatolhattak — hosszú tanulmányok árán hozzáférhetőkké teszi. A fordítónak a munka során alkalma nyílik a zsidó törvények igazságosságának és humánus voltának kimutatására, és annak beigazolása, hogy a jogtalanság a zsidó törvények szerint, követte el azt légyen akár zsidó, akár nem zsidó, egyaránt szigoruan megfenyítendő volt, míg a jognak gyakorlása mindenkivel szemben — felekezeti különbségtől eltekintve — polgári kötelesség. A talmudból vett idézetekkel mutatja ki, hogy a lopás csalás, uzsora a zsidóságnak semmiszin alatt és senki ellenében sem volt megengedve.

— **Román világ.** *A diákzavargásokat* minden jóra való román lap elítéli, evvel szemben nagyon érdekes, hogy újabb esetekből megállapították, miszerint a diákok a magánlaksértéstől, éjjeli zavargásoktól kezdve erőszakos betörést, lopást, rablást, templomfosztást és több efféle vétséget és büntetést követtek el. A politzoi zsinagógában elpusztítottak minden kezük ügyébe eső tárgyat, szétlépték az imakönyveket, magukra szedték az imaszijakat (teffilin), fejükbe csapták a szombati siphkát (streimel) és az imádkozókat éneklésre és tánczra

kényszerítették, miközben egyik diák megfújta a harmonát (sofar), kántorral, pappal kezeiket csókolatták és azon kiáltásra kényszerítették: «Halál a zsidókra, éljenek a diákok!» Hasonló dolgok történtek csaknem minden zsinagógában, még pedig «Kol nidré» estéjén. A bukaresti diákkongressusnak (?) a zavargások ügyében megtartott egyik gyűléséről közölt tudósításból kitűnik, hogy a vasuti kocsikban rabolt bibliákat, ünnepi ruhákat, szombati sipkákat, hosszunapi gyertyákat és lopott étel- és italneműeket találtak. Ezen delicti corpusok daczára azonban még manapság sem fogták bűnvádi eljárás alá a hatalmas román diák betyárokat. — *A román politikai lapok*, úgy látszik, teljesen tisztában vannak a zsidóüldözések hátrányaival, hanem azért a dolgok menetében még sem esik változás. A «Lupta» a jassii kereskedelmi kamaráról pl. így ír: »A keresk. kamara a legkezdetlegesebb állapotban leledzik és teljesen desorganizált; nincsenek statisztikai kimutatásai, nem tartja nyilván a fennálló és megbukott cégeket, szóval még a hosszú működés után sem jutottak el a kezdet kezdetéhez.« Az okokról a «Lupta» nem számol el, pedig egyszerűen abban állnak, hogy a kereskedelmi kamara tagjai, mivel a zsidók ki vannak zárva, nem kereskedők, hanem ügyvédek és hivatalnokok, akik persze nem kereskedést, hanem politikát üznek, nem a zsidók, de a kereskedelem megrontására, mely $\frac{7}{8}$ részben a zsidók kezében van. — Bukarestből írják, hogy ott Hers *Segell* nevű hitrokonunknak kis fiát egy bojár tulajdonát képező nehéz szekér elgázolta. A fiu apja hasztalan sürgette az esetnek jegyzőkönyvbe vételét, s a vétkes kocsis elekerülte a büntetést; a gyermek azonban nem annyira a zúzódásai, mint inkább az állami gyermekmenhely ápolójának galád bánásmódja folytán hunyt el, ki a kis gyermeknek nem nyújtott volna egy korty vizet sem s a legkönnyebben teljesíthető vágyának sem lett eleget.

— **Hollandia képviselőjévé**, a berni vasuti konferenciákra a holland kormány *Aser T. M.*-et az ünnepelt jogászt nevezte ki, aki a holland külügyminiszteriumnak is ügyésze.

— **A ratibori herceg előtt** uralkodásának 50 éves jubileuma alkalmából a ratibori zsidók is tisztelegtek. Ratibor hercege, ki a legszabadelvűbb német fejedelem s a zsidóknak nagy barátja, igen szívesen fogadta a küldöttséget, mely a kék bársonyba kötött, arannyal kivert üdvözlő feliratot átnyújtotta. A feliratból kiemeljük a következőket: »Az ujjongó öröm nem csak a dicső elődök fejedelmi sarját és a körülötte levő népek minden osztálya által bensőleg tisztelt férfit illeti, hanem ő felségének fenséges paladinját, a császári trónnak hű védőjét, az igazság segítőjét, a jog védőjét, a szegények atyját. Ratibor városának izr. hitközsége a szerencsekivádnóknak nem utolsó sorban batorodik e közös ünnepnapon hozzá tartozósága ér-

zelmeit szavakba öltöztetni.« Ezután el van mondva a feliratban, hogy a zsidók, úgy mint a többi polgártársaik, mindig részesei voltak a hercegi ház örömének, bajának, és hogy e jelentőségteljes napon büszkeségüket és benső szükségüket képezi hűségük érzelmeinek kifejezése. A felirat végszavai ezek: »A mindenható isten adja meg fenségednek a kegyet, hogy boldogsággal övezett élete alkonyán megtántorithatlan jó sorsban láthassa pompás aratásra megérni dicsőséges földi útjának szétszórt békemagvait« stb. — A küldöttséget Ratibor hercege és hercegnője a hercegi udvar valamennyi hercege és hercegnője jelenlétében Rauden kastélyának zöld termében fogadta. Az üdvözlő beszédet dr. *Blumenthal* rabbi tartotta, melynek elhangzása után a herceg mélyen megindultan szorította meg a szónoknak és a küldöttség másik két tagjának, *Bartens Lewi* elnöknek és *Cohn* előljárónak, kezét és így szólt: »Köszönet, szívből fakadó köszönet a szép feliratért; tudják milyen érdeklődéssel kísérem hitközségük ügyeit és milyen őszinte, igaz rokonszenvvel hitsorsorsosaik szép törekvéseit.« A hercegnő is köszönetet mondott a feliratért, a fiatal hercegek pedig bemutatkoztak a küldöttségnek, mire hosszabb társalgás következett. A küldöttséget végül reggelihez és a katona egyletek ünnepélyeihez hívta meg a herceg, mit ez el is fogadott.

— **A kinek a király kíván szerencsét.** Brüsszelből írják, hogy az ottani műkiállításán egy hollandi festőnőnek, *Heiermanns* Mária hitrokonunknak pompás festménye van kiállítva. A kiállítás megnyitása alkalmával e festmény annyira megtetszett *Lipót* királynak, hogy a fiatal művésznőt bemutatattatta magának és szerencsét kívánt neki mesterségéhez és művészetéhez.

— **A sors keze.** Soebethól (Oroszorsz. Witebsk kormányzóság) tragikus hírt közöl egy orosz lap. Nemes W. G.-nek fia fölkereste apját szobájában, hol éppen a jószágigazgató és egy zsidó volt jelen. A fiatal ember levett a falról egy szélpuskát, s avval különféle fegyverfogásokat tett, miközben ráfogta a puskát a zsidóra is. A zsidó megjedve az ajtó felé menekült, de a jószágkormányzó nyomon követte, vállon ragadta, magához szorította és kaczagva mondta a fiatal G.-nek; «Csak löjjön rá, én fogom.» Az ifju ember követte a felszólítást s e szóra «tüzelj» elsütötté puskáját, mire a zsidó meg a jószágigazgató holtan bukott a padlóra. A fegyverben éles töltény volt, mely a zsidó szemén, koponyacsontján keresztülfuródva, halálosan találta a jószágkormányzót is.

— **Florenz uj rabbijává**, az elhunyt *Maroni* helyébe dr. Margulies, volt weilburgi rabbit választották meg. A rabbi állásra kiírt pályázatban külföldiek is részt vehettek azon körülmény folytán, hogy az olaszországi rabbik között, a hitközségeikben megőszült néhány lekipásztoron kívül, alig remélhettek olyat találni, a kit a florenzei hitközség a $\frac{1}{2}$ szoros ér tel-

mében vett rabbisági teendőkkel megbizhatott volna. Az olasz nyelv tudásának hiánya folytán a pályázat nem sok eredménnyel járt. Végre is egy németországi ismertebb tudóst szólítottak fel, hogy ajánljon valakit. Ez dr. Marguliest jelölte ki a kérdéses állásra. A florenzei hitközség ezután a *próbaszónoklat megballgatódsát mellőzve*, megválasztotta a kijelölt rabbit, a ki a mult hó derekán foglalta el állását. Dr. Margulies a beiktatás alkalmával olyan meglepetésben részesítette új hiveit, mely most Olaszországban közbeszéd tárgyát képezi. Megválasztatása és hivatalának elfoglalása között lefolyt néhány hó alatt ugyanis annyira elsajátította az olasz nyelvet, hogy székfoglaló beszédjének válogatott kifejezéseivel, mondatszerkezetével és tiszta kiejtésével — eltekintve a gazdag tartalomtól — egészen elragadta a florenzieket, akik pedig leghivatottabb elbírálói az olasz nyelv sajátosságainak és kiejtésének.

Pályázati hirdetés.

A congressusi határozatok alapján álló nagyváradi izraelita hitközségnél üresedésben levő következő állásokra nyitattik pályázat:

1. **A főkántori állásra**, melyre zeneileg képzett, ének- és orgonakiséret melletti éneklésre és iskolai énektanításra képes baritonhangú kántor pályázhatik. Évi fizetés 1000 frt, 200 frt lakbérátalány és a szokásos mellékjövödelmek.

2. **A karvezetői állásra**. Pályázótól megkivántatik, hogy a templomi ének- tanítására kelöl képességgel s a zenében megfelelő jártassággal bírjon, a magyar nyelvet szóban és írásban bírja, és hogy tenorhangú legyen. Évi fizetés 500 forint s a szokásos mellékjövödelmek, de ha az elemi népiskolákban a hittant magyar nyelven előadni képes, külön 200 frt évi fizetésben részesül.

A pályázati kérvények, melyekhez képzett-ség-, eddigi működés-, kor-, családi viszonyok s kifogástalan vallás-erkölcsös előéletet feltűntető bizonyítványok esatolandók, f. évi november 30-ig alulírt elnökhöz küldendők be.

Próba-énekre csak erre meghivottak bocsátatnak s az utiköltségek csak a megválasztottnak térítetnek meg.

Nagyvárad, 1890. október 19-én.

Adler Ignác
elnök.

Várad Mór
jegyző.

BOSKOVITZ SÁNDOR

(Budapest, V., Mária Valeria-utca 19)

bank-üzletének hatásköre következő üzletágakra terjed:

- a) állampapírok, záloglevelek, részvények, sorsjegyek pénzneműek vétel és eladása.
  - b) Tőzsdei miveletek eszközlése a budapesti, bécsi és külföldi tőzsdéken
  - c) Kölcsönök értékpapírokra folyó számlában, valamint
  - d) kölcsönök közvetítése ingatlanokra. Kihúzott sorsjegyek kifizetése. e) Szelvények beváltása.
  - f) Váltók és utalványok beszédése. — Követelések behajtása. — Új szelvények felvétele.
- Tanács és felvilágosítás sorsjegyek és egyéb értékpapírok értéke, kihuzatása az amortizációja tekintetében.
- Gyors és kuláns kiszolgálás.

Kohn Arnold

gazdag sírkőraktárát
(Váczi-körut 14, szemben az Andrássy-
ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sírkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért keznek a czéj jó hírneve.

== Szombaton és ünneppan zárva. ==